

LESBRIEF DE SCHOOLTUIN

Eerste Westlandse Montessorischool



Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging

KNNV afdeling Delfland
Postbus 133
2600 AC DELFT
afdelingDelfland@knnv.nl
www.knnv.nl/afdelingDelfland
twitter: KNNVafdDelfland
facebook: KNNV-afdeling-Delfland

Inhoud

1.	Inleiding.....	3
1.	Tuinlessen.....	5
3.	Teeltplan	18
4.	De Schooltuinkalender.....	24
5.	Verantwoording.....	28

Copyright: KNNV afdeling Delfland, 2014

Referentie: De Schooltuin, KNNV afdeling Delfland, 2014

Overname van delen van de tekst is toegestaan onder bronvermelding.

De Eerste Westlandse Montessorischool in Monster kan deze tekst voor intern gebruik vermenigvuldigen.

1. Inleiding

De schooltuin ligt in de patio van de school en vormt daarmee het hart van de school. Stevig ommuurd door het gebouw en tegelijk een groene plek in de school. Tijdens een vergadering van de projectgroep kwam het beeld van een kloostertuin op. Het moet een tuin zijn waar de hele school wat aan heeft, het proces van kiemen, groeien, bloeien, oogsten, opeten moet er ervaren kunnen worden. Of te wel de diverse natuurlijke kringlopen moeten zichtbaar zijn. Om de betekenis voor natuur en milieu te bepalen wordt de meetlat Groene Tuinen van het Haags Milieucentrum gebruikt, zie http://www.haagsmilieucentrum.nl/index.php?subonderwerp_ID=59 De ambitie van de school voor de tuin is minimaal "Dat gaat de goede kant op" met 226 – 375 punten.

De tuin bestaat uit de volgende delen:

1. Een productiedeel, waarin de groenten uit de supermarkt in de open lucht geteeld worden, dit deel zal zoveel mogelijk zon dienen te hebben. Voor de kosmische lessen zijn aardappel, uien, sterrenkers en granen gewenst. Aangezien deze gewassen zoveel mogelijk moeten hebben zijn de vakken 1 – 6 hiervoor gekozen
2. De siertuin, deze bevat vaste planten die in de diverse kosmische lessen worden gebruikt: munt, varens, bloembollen (tulp), paardenbloem en vruchtgewassen als b.v. aardbeien. De vakken 7 en 8 zijn hiervoor bestemd.
3. Een kas om de nodige planten voor te kweken en een droge werkruimte waarin de leerlingen opdrachten kunnen volgen.
4. Een regenton, om de kringloop van het water te ervaren.
5. Langs de diverse muren worden enkele verticale constructie geplaatst om b.v. kruiden te laten groeien.
6. Een ontmoetingsplek, onder een hoogstamappelboom worden enkele banken geplaatst.
7. Een kompostbak, om de kringloop in de tuin te sluiten.

Stenen palen staan langs één zijde van elk bed van de productietuin.

Het productiedeel bestaat uit vier bedden gescheiden door een pad en in elke bed een bestraat middenpad aanwezig, elke bed is hierdoor circa 75 cm breed.

De vier bedden maken het mogelijk om een vruchtwisseling van bladplanten, vruchtplanten, bloemplanten en wortelplanten te hanteren. In een vruchtwisseling komen deze groepen elk jaar in een ander bed te staan. Door een vruchtwisseling zorgen we ervoor dat de grond gezond blijft, en gezonde grond geeft gezonde planten en geeft gezonde mensen.

Om dit alles in goede banen te leiden bevat deze lesbrief de volgende middelen:

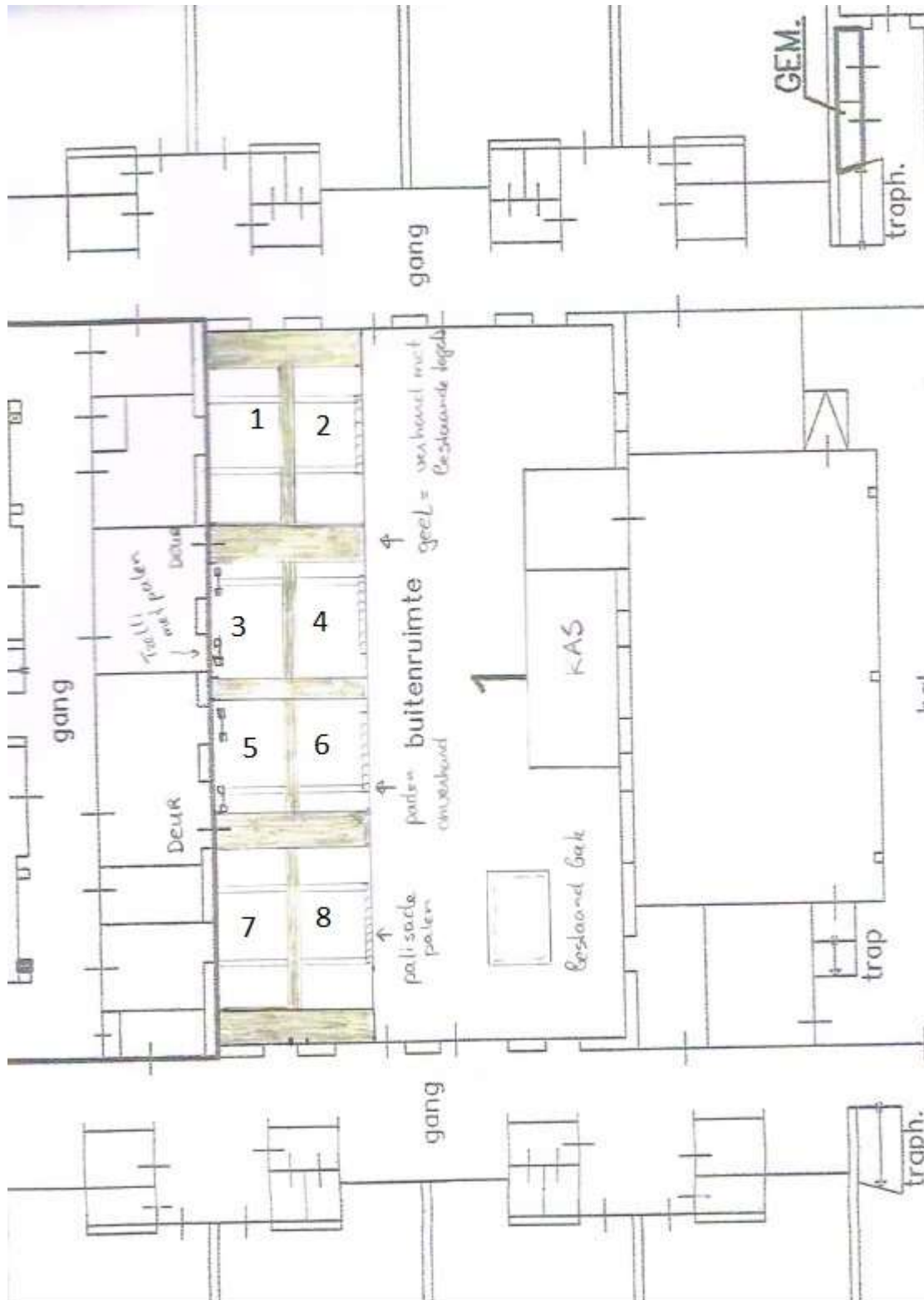
- educatieve materialen voor de leerlingen m.b.t. vruchtwisseling en teeltplan
- een teeltplan, wanneer en waar ze je welke productieplanten, dit teeltplan is zo opgezet dat in de Grote Vakantie niets of weinig geoogst hoeft te worden. Waarbij het weer onvoorspelbaar is.
- een tuinkalender, dit bevat de handelingen in de tuin door het jaar heen. Deze is los bijgevoegd.

Er zijn 8 vaste vakken:

vak 1 4,2 meter x 1,40m
 vak 2 4,2 meter x 1,20m
 vak 3 2,8 meter x 1,40m
 vak 4 2,8 meter x 1,20m

vak 5 2,8 meter x 1,40m
 vak 6 2,8 meter x 1,20m
 vak 7 4,2 meter x 1,40m
 vak 8 4,2 meter x 1,20m

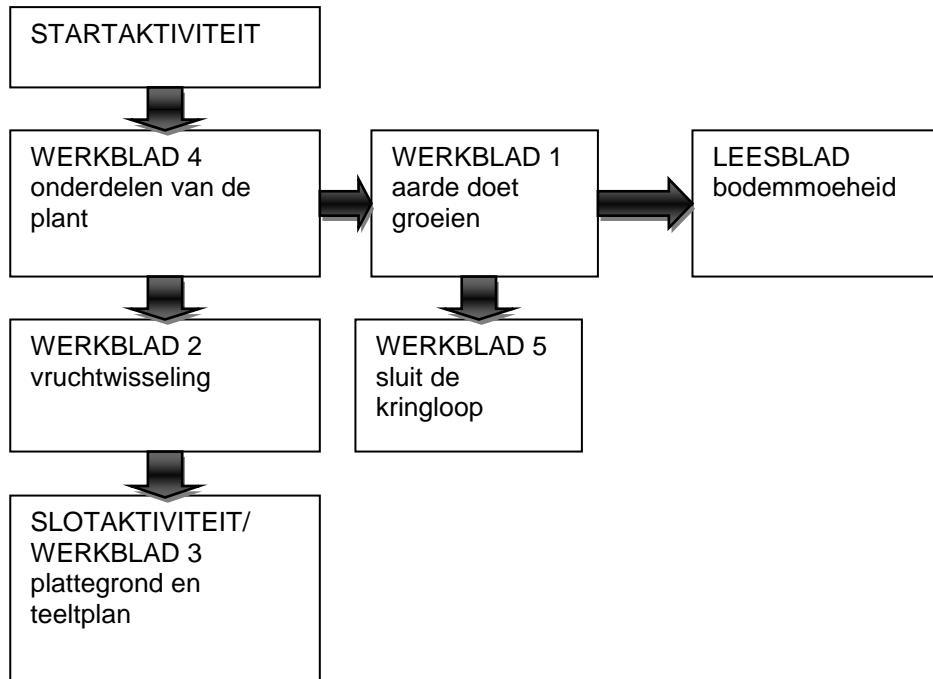
L:



1. Tuinlessen

DOEL: Het samen opstellen van een teeltplan en het geven van begrip waarom het zo opgesteld kan worden. In zo'n teeltplan moet komen te staan wat je in de loop van het seizoen wilt zaaien, planten en oogsten.

Lesopzet:



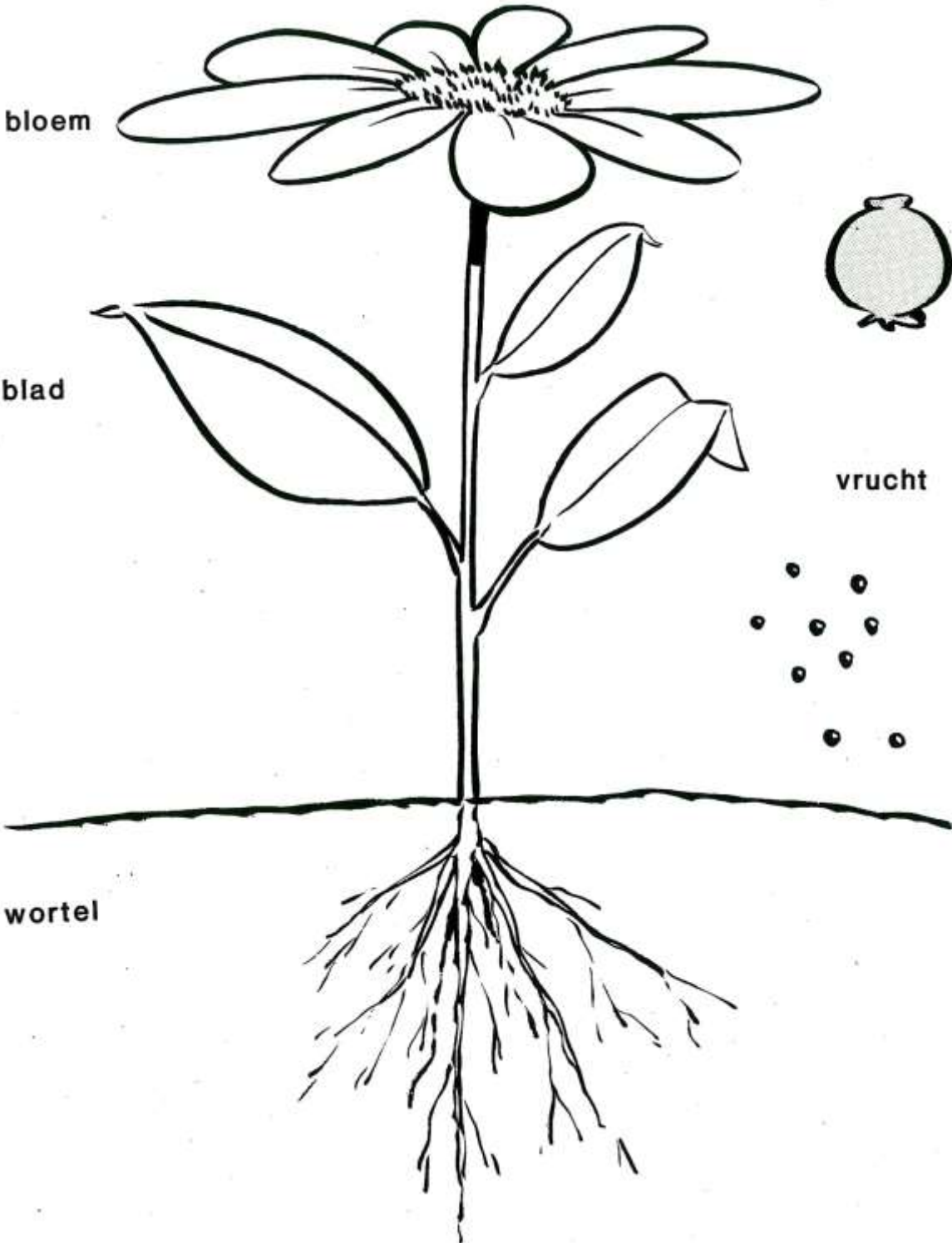
Toelichting:

Startactiviteit: Neem bij het klassengesprek wat groente, fruit en bloemen de klas in. Om welk deel zijn die planten geteeld? Kijk in het schema op de volgende bladzijde welke planten hier bij uitstek voor geschikt zijn.

Bij planten zijn een boven- en een ondergronds gedeelte te onderscheiden. Het ondergrondse gedeelte noemen we hier gemakshalve de wortels, hoewel hier ook bollen en knollen mee bedoeld worden. Bollen en knollen zijn eigenlijk resp. bladeren en wortels. Bij het bovengrondse gedeelte zijn stengels, bladeren, knoppen, bloemen en vruchten of zaden te onderscheiden. Ook het bovengrondse gedeelte van de plant vereenvoudigen we enigszins in:

1. bladeren
2. bloemen
3. vruchten

Een groeiende plant kan je dus schematisch zo voorstellen:



In het schema hieronder wordt een aantal voorbeelden gegeven van de diverse soorten gewassen, die geteeld kunnen worden.

BLADGEWASSEN VRUCHTGEWASSEN BLOEMGEWASSEN WORTELGEWASSEN

groenlof	alle bonen	alle bloemgewassen	peen
kool	erwten/peulen		rode biet
bloemkool	komkommer	aanbevolen:	schorseneer
broccoli	augurk	- goudsbloem	pastinaak
koolrabi	tomaat	- afrikaan	knolselderij
prei	paprika	- Oost-Indische kers	aardappel
kruiden	aubergine	- kamille	topinamboer
bleekselderij	suikermaïs	i.v.m. afweer van	uien
snijbiet	courgette	plagen	knolvenkel
witlof (de krop)	pompoen		witlof (de wortel)

verdere planten
van de koolfamilie:
1>
radijs
rammenas
rettich
tuinkers
raapstelen
koolraap

aardappelen i.p.v.
bloemen, deze plant
gaat tot en met het
bloemstadium, vormt
in onze streken
meestal geen
zaden.

Bij werkkaart 1:

“Aarde doet groeien” is de titel van deze werkkaart. Het is ook de tweede wet van de bodem zoals in het boekje “Ogen op steeltjes” van Jan Wartena en Co Loerakker wordt genoemd.

In dit boekje worden twee kinderen, Maarten en Heleen, door het aanraken van een bijzondere brandnetel heel klein. Ze maken daardoor op een heel andere wijze kennis met de planten- en dierenwereld. In een gesprek met de slakken, opruimers in de natuur, horen ze van de twee wetten van de bodem.

De eerste wet luidt: De bladeren moeten aarde worden.

De tweede wet luidt: Aarde doet groeien.

Bij de opdracht op deze werkkaart is het de bedoeling om een stukje grond af te bakenen, schoon te maken en dan te zien wat daar spontaan op gaat groeien. De grond zit vol met voedingsstoffen en leven. Leven in de vorm van bodemorganismen zoals schimmels, bacteriën, aaltjes, wormen, slakken, insecten en andere geleedpotigen. Maar ook leven in de vorm van sporen en zaden die er per ongeluk terecht gekomen zijn en uitkomen als het jaargetijde er goed voor is. Maak met de kinderen een inventarisatie wat er allemaal voor planten komen uit de zaden die terecht komen in hun schooltuintje. Onkruiden of kruiden?! En kijk naar de ontwikkeling van die planten, van kleine kiemplantjes tot uitgegroeide planten die bloemen maken en zaad gaan vormen.

Stelling: *Een onkruid is elke plant die op een plaats groeit waar je hem niet wilt.*

Bij slotactiviteit/ werkblad 3:

Tot slot kan een plan worden gemaakt voor de teelten. Eerst moeten de kinderen zelf een plattegrond maken van de schooltuin. Vervolgens kunnen daar de teelten ingetekend worden. Geef daarbij een uitleg waarom voor dit teeltschema gekozen is. U kunt voor de keuze binnen de verschillende typen (blad-, wortel-, vrucht- en bloemgewassen) gebruik maken van de teeltschema's. Daarin staat aangegeven tussen welke tijd de planten gezaaid en geoogst kunnen worden. Daar staat ook bij aangegeven wat de plant- en rijafstand is. Het zal duidelijk zijn dat er bij een aantal teelten nog tijd of plaats overblijft. Er is dan nog ruimte voor een ander gewas.

Een voorteelt vindt plaats vóór de hoofdteelt, bijvoorbeeld eerst spinazie en dan spruiten.

Een tussenteelt vindt plaats tússten het hoofdgewas in, bijvoorbeeld sla tussen stokbonen.

Nateelten vinden plaats ná het hoofdgewas, bijvoorbeeld veldsla na uien.

In alle gevallen gaat het hierbij om teelten die slechts kort op het veld staan (sla, spinazie, andijvie, veldsla). Dit zijn altijd bladgewassen.

WERKBLAD 1: AARDE DOET GROEIEN

Je hebt nodig

vier paaltjes

touw

ijzeren pennen met haakjes

Dit onderzoekje kan het beste vanaf half april tot eind augustus uitgevoerd worden. We zetten met vier paaltjes een stukje grond uit van bijvoorbeeld een vierkante meter. Alles moet daaruit verwijderd worden: steentjes, stokjes, plantjes, totdat er alleen kale aarde overblijft. Met behulp van een duimstok of liniaal, verdelen we ons vierkant in 16 kleine vierkantjes. Dit kan je bijvoorbeeld doen door om de 25 centimeter ijzeren pennen met haakjes in de grond te steken. Tussen deze ijzeren pennen span je draadjes naar de overkant en op die manier ontstaan er vierkantjes. Na 1 week kun je al gaan kijken of er kiemplantjes zijn verschenen. Na hoeveel tijd staat er in alle vakjes wat? Probeer er eens achter te komen welke plantjes er op het stukje grond zijn gaan groeien.

WERKKAART 2: VRUCHTWISSELING

Je hebt nodig

stuk karton van minstens 12 x 12 cm
splitpen

Om te zorgen dat de bodem niet ziek, niet moe wordt, gaan we de verschillende planten na elkaar telen. Hierbij verdelen we de planten in vier soorten naar het onderdeel waarvoor ze geteeld worden:

- bladplanten
- wortelplanten
- vruchtplanten
- bloemplanten

Geef van elke plant een paar voorbeelden:

Bladplanten

.....
.....
.....

Vruchtplanten

.....
.....
.....

Bloemplanten

.....
.....
.....

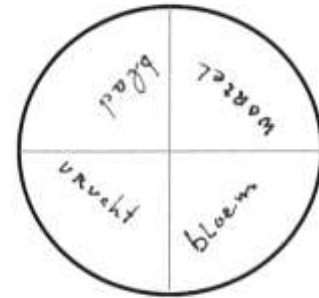
Wortelplanten

.....
.....
.....

WERKBLAD 2: VRUCHTWISSELING (VERVOLG)

Opdracht:

Teken op een stuk karton een cirkel met een doorsnede van ongeveer 10 centimeter. Teken daarin het voorbeeld van hiernaast over.



Neem een splitpen. Prik deze midden door de cirkel en maak het geheel op een groter stuk karton vast, zodat de cirkel kan draaien. Je krijgt zo een draaibare teeltcirkel.

Draai de cirkel met de zon mee!

Is dat van links naar rechts of van rechts naar links?

.....

Oefeningen met de teeltcirkel

Stel je hebt een stukje grond in 2013 en je begint met bladgewassen. Wat komt daar de komende jaren op te staan?

2013	bladgewassen
2014
2015
2016

Stel je begint in 2013 met boerenkool.

In welke 2 jaren kan je er boerenkool opzetten? 1
2

In welke 2 jaren kun je er maïs op telen? 1
2

En in welke jaren kun je er goudsbloemen op telen? 1
2

In welke 2 jaren kun je peentjes op telen? 1
2

WERKBLAD 3: PLATTEGROND EN TEELTPLAN

Teken op een apart blaadje de plattegrond van de schooltuin, zoals hij eruitziet als hij leeg is.

Vul dan in wat erin komt.

Maak op een apart blaadje een schema zoals hieronder staat aangegeven en vul daarin in wat er met de verschillende planten moet gebeuren.

Gewas	zaaidatum	(verplantdatum)	oogstdatum	rijafstand	plantafstand
....._....._....._....._....._.....
....._....._....._....._....._.....

enz.

Zijn er ook planten bij die vóór het hoofdgewas worden geteeld?

Welke zijn dat?

Zulke teelten noemen we voorteelt.

Zijn er ook planten bij die tússten het hoofdgewas worden geteeld?

Welke zijn dat?

Zulke teelten noemen we tussenteelt.

Zijn er ook planten bij die ná het hoofdgewas worden geteeld?

Welke zijn dat?

Zulke teelten noemen we nateelt.

WERKBLAD 4: ONDERDELEN VAN DE PLANT

Planten bestaan uit wortels, bladeren, bloemen en zaden.

Ga van de onderstaande planten na, om welk onderdeel ze geteeld worden.
Geef zelf nog vier voorbeelden.

	onderdeel
Sla	blad
Aardappel
Bonen
Afrikaantjes
Prei
Tomaat
Peen
.....
.....
.....
.....

Teken of schilder een plant waarop je de vier onderdelen goed kan zien. Doe dit op een apart vel.

LEESBLAD: **BODEMMOEHEID**

Aarde doet groeien. Maar wanneer je jaren dezelfde plant op een stukje grond teelt, doen die planten het niet zo goed meer. Hoe komt dat nu?

Iedere plant heeft zijn eigen voedingsgewoonten. Sommige voedingsstoffen raken zo extra snel uitgeput.

En iedere plant heeft zijn eigen kwalen. De een heeft last van aaltjes. Op de ander komt een bepaald soort rups, die met zijn eitjes in de grond overwintert. Weer een ander wordt door een schimmel aangetast, waarvan de sporen in de bodem achterblijven. Het eerste jaar komen er wat schimmels, bacteriën, aaltjes of andere plaagdieren op de planten af. Hun nakomelingen overwinteren in de bodem. Wanneer het tweede jaar dezelfde planten worden geteeld op dat stuk grond, gaat het al iets minder goed. De planten worden gelijk in het begin al belaagd door plagen. Laat staan als je zo nog jaren doorgaat. Wanneer je jaar in jaar uit hetzelfde gewas in de grond teelt wordt de bodem moe. We spreken dan van bodemmoetheid.

Hoe serieus zoiets kan zijn, blijkt wel uit het feit dat halverwege de 19^{de} eeuw miljoenen mensen in Ierland de honger dood stierven doordat jaren achtereen de aardappeloogst mislukte. De aardappels die gedurende jaren op dezelfde grond waren geteeld, werden steeds sterker belaagd door aaltjes die in de bodem overbleven.

Om ziekten en plagen te voorkomen is het daarom goed te wisselen en niet ieder jaar hetzelfde te telen. Zoiets wordt vruchtwisseling genoemd.

WERKBLAD 5: **SLUIT DE KRINGLOOP**

Zoals je in werkblad 1 Aarde doet Groeien is dat de helft van het verhaal. Want als je in de tuin werkt haal je er onkruid uit en gooit dit op de composthoop. In die hoop wordt de kringloop gesloten. Want daarin worden de planten weer tot aarde omgevormd.

Je hebt nodig

- een composthoop
- drie bakjes waarvan twee met zeven en eentje zonder zeef, ze in elkaar zodat de bovenste zeef de grofste maat heeft, het middelste bakje de fijnste zeef en het onderste bakje geen zeef heeft.
- een zoekkaart bodemdieren
- een loep

Doe de volgende opdrachten

1. Haal twee handen vol uit het buitenste deel van de compostbak en leg deze in de bovenste zeef en schut de zeef tot dat alles net verder naar beneden kan vallen
2. Bekijk de diverse deeltjes die in de zeven liggen; doe dat eerst zonder en later met de loep.
3. Ruik aan de diverse deeltjes die in zeven liggen.
4. Als je diertjes tegen komt, probeer deze op naam te brengen met de zoekkaart

Wat is valt je op?

1. Haal twee handen vol uit het binnenste deel van de compostbak en leg deze in de bovenste zeef en schut de zeef tot dat alles net verder naar beneden kan vallen
2. Bekijk de diverse deeltjes die in de zeven liggen; doe dat eerst zonder en later met de loep.
3. Ruik aan de diverse deeltjes die in zeven liggen.
4. Als je diertjes tegen komt, probeer deze op naam te brengen met de zoekkaart

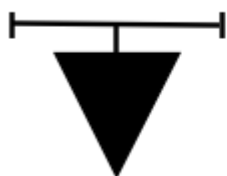
Wat is valt je op?

Probeer een reeks te maken van gebonden deeltjes waaraan je zien dat de kringloop in de compostbak wordt gesloten.

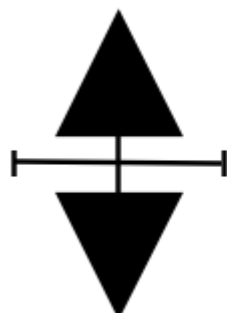
3. Teeltplan

Bijgaande schema's Wortel-, Vrucht-, Blad- en Bloemgewassen bevatten de perioden wanneer er gezaaid, geplant en geoogst kan worden. Geeft een indeling waar de diverse planten in de tuin kunnen staan, om de grond efficiënt te gebruiken en geeft cijfers van rijafstanden, plantafstanden, aantal rijen en de hoeveelheid grammen zaad of aantal planten per m².

De symbolen van de tuinwerkzaamheden:



= zaaien



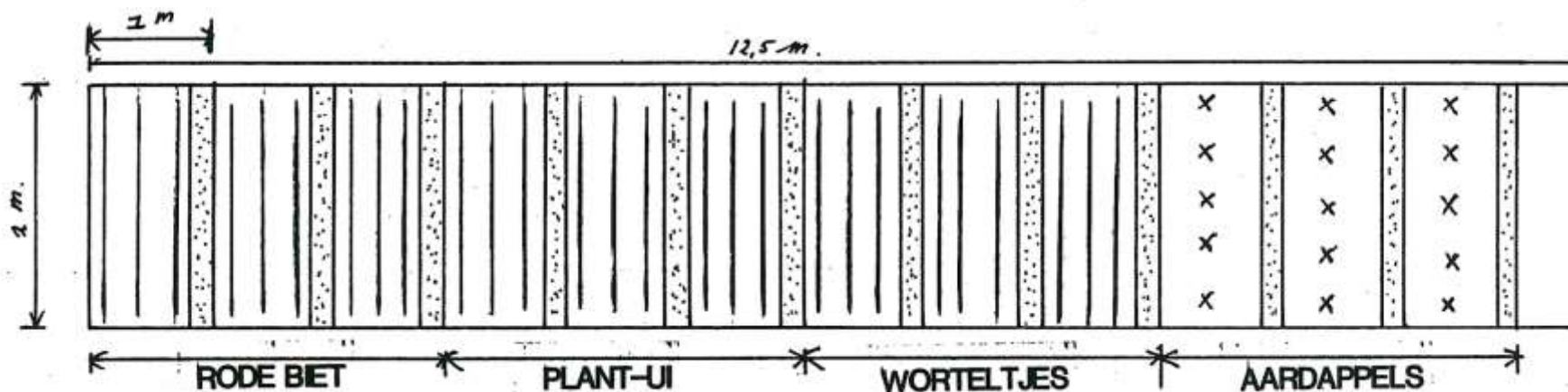
= planten



= oogsten

WORTEL

	APRIL	MEI	JUN	JULI	AUGUSTUS	SEPTEMBER	OKT BER	NOVEMBER	DECEMBER
rode biet			↓		↑	↑			
plant-ui		↓				↑	↑		
worteltjes		↓					↑	↑	
aardappels		↑			↑	↑			

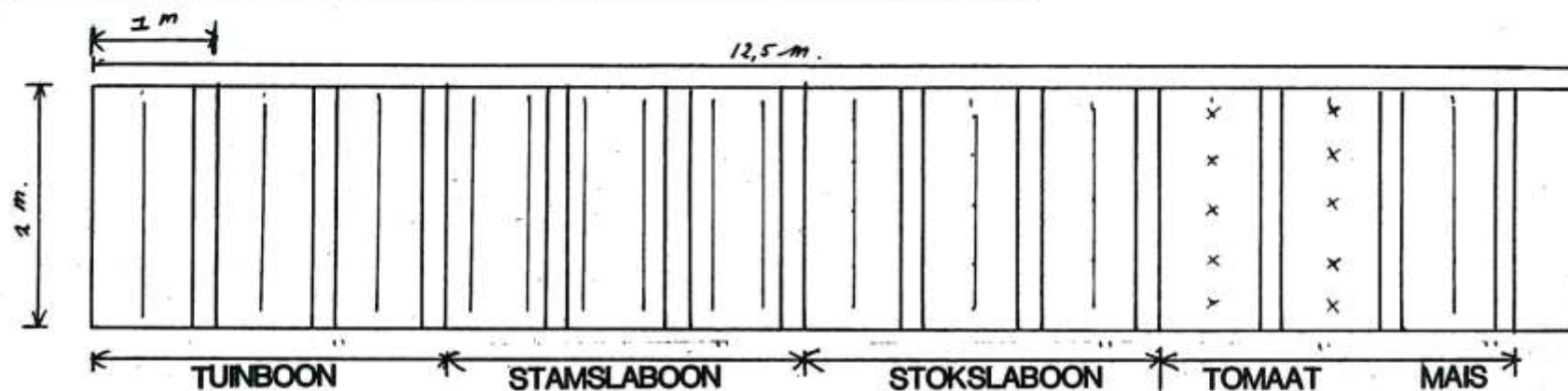


	Rijafstand	plantafstand	aantal rijen	aantal
rode biet	30 cm	10 cm	3	1 gram zaad /m ²
plantui	30 cm	10 cm	3	100 uitjes /m ²
worteltjes	20 cm	5 cm	3	2 gram zaad /m ²
aardappels	75 cm	35 cm	1	4 plant /m ²

VRUCHT

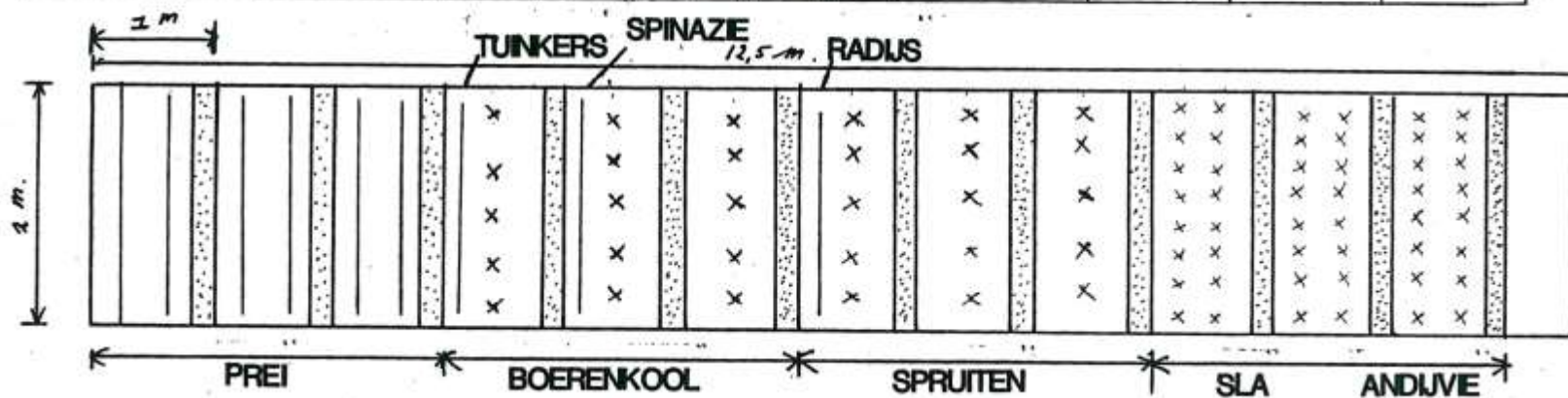
	APRIL	MEI	JUNI	JULI	AUG.	SEPT.	OKT.	NOV.	DEC.
tuinboon		↑			↑				
stamslaboon		↑			↑				
stokslaboon		↑			↑				
tomaat			↑		↑				
maïs		↑			↑				

Bij de groenteman noem je stam(stok)slabonen sperciebonen.



	rijafstanden	plantafstand	aantal rijen	aantal planten	aantal planten totaal
tuinboon	75 cm	13 cm	1	3,5 plant /m ²	--
stamslaboon	50 cm	10 cm	2	7 gram zaad /m ²	--
stokslaboon	60 cm	10 cm	1	4 gram zaad /m ²	--
tomaat	70 cm	40 cm	1	3,5 plant /m ²	10
maïs	75 cm	20 cm	1	2 gram zaad /m ²	--











KLAU	APRIL	MEI	JUNI	JULI	AUGUSTUS	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER
prei			↕			↑			
boerenkool			↕						↑
radijs		↓	↑						
spruiten			↕						↑
spinazie		↓	↑						
andijvie					↓		↑		



	Rijafstand	plantafstand	aantal rijen	aantal
prei	40 cm	10 cm	3	17 planten /m ²
boerenkool	65 cm	50 cm	1	3 planten /m ²
spruiten	75 cm	40 cm	1	3 planten /m ²
tuinkers	10 cm	-- cm	1	10 gram zaad /m ²
andijvie	30 cm	35 cm	2	8 planten /m ²

BLAD

(vervolg)

	APRIL	MEI	JUNI	JULI	AUGUSTUS	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER
rode kool									
sla									
tuinkers									
veldsla									

	Rijafstand	plantafstand	aantal
rode kool	75 cm	55 cm	2,5 plant /m ²
sla	30 cm	25 cm	15 planten /m ²
tuinkers	10 cm	-- cm	10 gram zaad /m ²
veldsla	15 cm	-- cm	1 gram zaad /m ²

BLOEM

Alle bloemplanten in

maart/april zaaien

augustus/september zaadoogsten

tot de vorst laten staan.

En natuurlijk veel bloemen plukken.

4. De Schooltuinkalender

Deze kalender geeft de zaai, plant en oogst werkzaamheden aan. En is gebaseerd op de behoefte dat in de Zomervakantie geen of vrijwel geen oogst hoeft plaats te vinden.

De periodes zijn zodanig aangegeven dat er voldoende tijd is rond vakanties, deze zijn niet in het onderstaande schema

Blad	Week 1 Boerenkool oogsten	Week 2 Boerenkool oogsten	Week 3	Week 4	Week 5	Week 6	Week 7
Blad	Spruiten oogsten	Spruiten oogsten					
Blad	Week 8	Week 9	Week 10	Week 11	Week 12	Week 13	Week 14 Sla planten Tuinkers zaaien
Blad							
Vrucht	Week 15	Week 16	Week 17	Week 18 Mais zaaien	Week 19 Mais zaaien	Week 20 Mais zaaien	Week 21
Vrucht						Stambonen zaaien	Stambonen zaaien
Vrucht							Stokbonen zaaien
Vrucht				Tuinbonen zaaien	Tuinbonen zaaien	Tuinbonen zaaien	
Wortel			Aardappels poten	Aardappels poten			
Wortel				Plantui planten	Plantui planten	Plantui planten	
Wortel				Worteltjes zaaien	Worteltjes zaaien	Worteltjes zaaien	
Blad		Radijs zaaien	Radijs zaaien	Radijs zaaien	Radijs zaaien		
Blad					Rode kool planten	Rode kool planten	Rode kool planten
Blad	Sla planten	Sla planten	Sla planten	Sla planten			Sla oogsten
Blad			Spinazie zaaien	Spinazie zaaien	Spinazie zaaien		
Blad	Tuinkers zaaien	Tuinkers zaaien	Tuinkers zaaien	Tuinkers zaaien	Tuinkers zaaien	Tuinkers zaaien	Tuinkers zaaien

	Week 22	Week 23	Week 24	Week 25	Week 26	Week 27	Week 28
Vrucht	Stokbonen zaaien	Stokbonen zaaien	Stokbonen zaaien				
Vrucht							
Vrucht	Tomaten planten	Tomaten planten	Tomaten planten	Tomaten planten			
Wortel		Rode biet zaaien	Rode biet zaaien				
Blad		Boerenkool planten	Boerenkool planten	Boerenkool planten			
Blad		Prei planten	Prei planten	Prei planten			
Blad				Radijs oogsten	Radijs oogsten	Radijs oogsten	
Blad	Rode kool planten						
Blad	Sla oogsten	Sla oogsten	Sla oogsten				
Blad		Spinazie oogsten	Spinazie oogsten	Spinazie oogsten	Spinazie oogsten		
Blad		Spruiten planten	Spruiten planten	Spruiten planten			
Blad	Tuinkers zaaien	Tuinkers oogsten	Tuinkers oogsten	Tuinkers oogsten	Tuinkers oogsten	Tuinkers oogsten	Tuinkers oogsten

	Week 29	Week 30	Week 31	Week 32	Week 33	Week 34	Week 35
Vrucht							Maïs oogsten
Vrucht					Stambonen oogsten	Stambonen oogsten	Stambonen oogsten
Vrucht							Stokbonen oogsten
Vrucht						Tuinbonen oogsten	Tuinbonen oogsten
Wortel				Aardappels oogsten	Aardappels oogsten	Aardappels oogsten	Aardappels oogsten
Wortel						Rode biet oogsten	Rode biet oogsten
Blad				Andijvie planten	Andijvie planten	Andijvie planten	Andijvie planten
Blad	Tuinkers oogsten	Tuinkers oogsten	Tuinkers oogsten				
Blad					Veldsla zaaien	Veldsla zaaien	Veldsla zaaien

	Week 36	Week 37	Week 38	Week 39	Week 40	Week 41	Week 42
Vrucht	Maïs oogsten	Maïs oogsten					
Vrucht	Stambonen oogsten						
Vrucht	Stokbonen oogsten	Stokbonen oogsten	Stokbonen oogsten				
Vrucht		Tomaten oogsten	Tomaten oogsten	Tomaten oogsten	Tomaten oogsten		
Wortel	Aardappels oogsten						
Wortel		Uien oogsten	Uien oogsten	Uien oogsten	Uien oogsten	Uien oogsten	Uien oogsten
Wortel	Rode biet oogsten	Rode biet oogsten	Rode biet oogsten	Rode biet oogsten	Rode biet oogsten	Rode biet oogsten	Rode biet oogsten
Wortel				Worteltjes oogsten	Worteltjes oogsten	Worteltjes oogsten	Worteltjes oogsten
Blad							Andijvie oogsten
Blad	Prei oogsten	Prei oogsten	Prei oogsten	Prei oogsten	Prei oogsten	Prei oogsten	Prei oogsten
Blad							
Blad		Rode kool oogsten	Rode kool oogsten	Rode kool oogsten	Rode kool oogsten	Rode kool oogsten	Rode kool oogsten
Blad							
Blad	Veldsla zaaien	Veldsla zaaien	Veldsla zaaien	Veldsla zaaien			

	Week 43	Week 44	Week 45	Week 46	Week 47	Week 48	Week 49
Wortel	Rode biet oogsten						
Wortel	Worteltjes oogsten	Worteltjes oogsten	Worteltjes oogsten				
Blad	Andijvie oogsten	Andijvie oogsten	Andijvie oogsten	Andijvie oogsten	Andijvie oogsten		
Blad							Boerenkool oogsten
Blad	Prei oogsten						
Blad	Rode kool oogsten	Rode kool oogsten	Rode kool oogsten	Rode kool oogsten			
Blad							
Blad							Spruiten oogsten Veldsla oogsten

	Week 50	Week 51	Week 52
Blad	Boerenkool oogsten	Boerenkool oogsten	Boerenkool oogsten
Blad	Spruiten oogsten	Spruiten oogsten	Spruiten oogsten
Blad	Veldsla oogsten	Veldsla oogsten	Veldsla oogsten

Algemene werkzaamheden

Spit het productiedeel in het najaar voor de kerst, spit het verteerde deel van de komposthoop tegelijk onder.

In de week van 1 augustus:

Spit de inhoud van de composthoop om, zodat wat binnen zit aan de buitenkant komt en wat buiten zit aan de binnenkant, hierdoor is er nog voldoende tijd voor de vorst dat de alles verteert.

Tomaten

Dief de tomaten regelmatig, kijkiedere week deze na

Dieven is de zijscheuten weghalen die worden tussen de hoofdtak en blad gevormd; in de oksel. Hierdoor voorkom je zijscheuten die alleen maar bladeren geven en af en toe kleine vruchten, de aanwezige bladeren kunnen zich dan tot grote exemplaren ontwikkelen. Grote bladeren geven grote en zoetere vruchten

Top de tomaten in de week van 1 augustus.

Toppen bij de tomaat houdt in: er zijn waarschijnlijk drie trosjes met tomaatjes aanwezig, boven deze drie trosjes laat je drie bladeren zitten, knip de hoofdtak volledig boven deze drie bladeren af. Ons klimaat is te koud en de zomer te kort om meer trosjes te vormen.

5. Verantwoording

Auteur Geert van Poelgeest

Haal de natuur in huis met een natuurrijke tuin.



Om te genieten van de natuur. Of om haar te bestuderen
en te beschermen. De KNNV maakt je wegwijs in de natuur.



www.knnv.nl/afdelingDelfland

De KNNV heeft ieder jaar een thema vraag hiervoor informatie aan.

Deze lesbrief De Schooltuin heeft de KNNV afdeling Delfland samengesteld voor de Eerst Westlandse Montessorischool in Monster. Dit in het kader van het programma Westlandse Natuur en Milieueducatie.

Met deze tuin zijn de leerkrachten en leerlingen in staat om de natuur van dichtbij te volgen, want wat is er mooier dan planten te zaaien, op te kweken en te oogsten. Naast deze praktische handelingen wordt de tuin in de verdere lessen gebruikt in het kosmisch onderwijs van de Montessorischool.

De KNNV heeft daarvoor ook de serie Natuur van de Week ontwikkeld, dit zijn beschrijvingen van planten en dieren die in het gebied rond de school voorkomen.

De Regel van 100 past ook bij deze activiteiten, zie hiervoor de website <http://www.knnv.nl/knnv-afdeling-delfland/de-regel-van-100>

De Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging afdeling Delfland staat voor een natuurlijke leefomgeving waarin mens en natuur samen een plek vinden Voor de meeste mensen is de tuin en de straat de natuur die het dichtst bij is De KNNV opent je ogen en hart voor de natuur. Met elkaar komen we op voor de belangen van die natuur.

